

N:o 15.

Ank. till Riksd. kansli den 4 maj 1896 kl. 3 e. m.

Memorial, angående ändringar i gällande reglemente för riksbanken.

Sedan utskottet genomgått och granskat det för riksbankens styrelse och förvaltning gällande reglemente med dervid fogade aflöningsstat samt i sammanhang dermed tagit i öfvervägande *ej mindre* den af herr *P. O. Lundell* i Andra Kammaren väckta motion (n:o 136) om ändrad lydelse af § 32 i reglementet *än äfven* fullmäktiges i riksbanken i hithörande ämnen gjorda framställningar, får utskottet nu föreslå de ändringar i bankoreglementet, som utskottet ansett böra vidtagas.

Fullmäktige i riksbanken hafva i skrifvelse den 23 sistlidne april gjort följande framställning i fråga om ändring i § 12 mom. 1 i reglementet.

Enligt bestämmelse i § 12 mom. 1 hafva fullmäktige bemyndigande att köpa och sälja vaxlar »betalbara på utrikes ort» samt enligt § 28 att diskontera endast sådan vaxel, som, stäld i svenskt mynt och betalbar inom högst sex månader efter diskonteringsdagen, är dragen på inom riket bosatt svensk undersåte. Med den lydelse, dessa båda §§ nu ega, äro fullmäktige följaktligen förhindrade att köpa sådana vaxlar, som äro dragna på utländsk man eller firma, men betalbara vid bankinrättning eller hos enskild inom landet; och då under senare tid inträffat, att sådana vaxlar erbjudits riksbanken och anledning ej torde finnas att afvisa desamma blott af det skäl, att de blifvit ställda att betalas inom landet, hafva fullmäktige ansett,

att § 12 bör i sådan rigtning ändras, att ifrågavarande slags utländska vaxlar kunna af riksbanken köpas.

Det förslag, som fullmäktige med anledning häraf framställt till ändring i reglementet, har utskottet funnit väl grundadt, och hemställer alltså,

1:o) att § 12 mom. 1 i bankoreglementet må erhålla följande ändrade lydelse:

Nuvarande lydelse:

Fullmäktige bemyndigas att köpa och åter försälja vaxlar, betalbara på utrikes ort, dragna på sex månader eller kortare tid, äfvensom att genom annat aftal öfvertaga utländsk valuta och densamma åter aflåta.

Föreslagen lydelse:

Fullmäktige bemyndigas att köpa och åter försälja vaxlar, dragna å person eller firma, bosatt i utlandet, betalbara utom eller inom landet, och förfallande inom längst sex månader, äfvensom etc. (lika).

Vid framläggande för fullmäktige af proftryck till sedlar å 50-kronors valör, förfärdigade enligt det för riksbankens sedlar antagna nya system, har det visat sig, att med det för samma sedel bestämda minskade format och den betydliga plats, som bilden å framsidan intager, svårighet möter att kunna å sedeln anbringa två handskrifna namnteckningar, utan att dess utseende derigenom kommer att i väsentlig mån lida, hvaremot, om det ena namnet finge tryckas, sådana anordningar lätteligen kunde vidtagas, att lämpligt utrymme för en skriftlig namnteckning bereddes. Någon risk lär härmed icke blifva förbunden, enär sedlarna icke skulle lemnas fullt färdiga från tryckeriet, utan, innan de utlemnas, måste förses med en handskrifven namnteckning. Med anledning häraf hafva fullmäktige funnit sig böra hemställa, att å sedlarna af 50-kronors valör samt jemväl de blifvande nya 100-kronosedlarna, som komma att få samma format och utstyrsel som de å 50 kronor, måtte få anbringas en handskrifven och en tryckt namnteckning.

Då ej heller denna framställning föranledt någon erinran från utskottets sida, hemställer utskottet,

2:o) att § 15 mom. 2 i bankoreglementet må erhålla följande lydelse:

Nuvarande lydelse:

Dessa sedlar förses med namnteckning af två riksbankens tjänstemän. Å sedlarne af fem och tio kronors valörerna anbringas båda namnteckningarna genom tryck, men å de öfriga valörerna skola desamma handskrifvas.

Föreslagen lydelse:

Dessa sedlar förses med namnteckning af två riksbankens tjänstemän. Å sedlar af fem och tio kronors valör anbringas båda namnteckningarna genom tryck och sedlarne å 50 och 100 kronor förses med en tryckt och en handskrifven namnteckning, men å 1000-kronors-valören handskrifvas båda namnteckningarna.

Genom stadgande i § 21 mom. 2 är allmänheten berättigad att efter insättning vid något af riksbankens kontor af penningar kunna få medelst telegram förordna om motsvarande belopps utbetalning vid hvilket som helst annat riksbankens kontor. Rättigheten att på detta sätt verkställa utbetalningar kan, om dervid betydligare belopp afses, lätteligen medföra svårigheter och olägenheter vid i synnerhet de mindre afdelningskontoren, som ej alltid kunna hålla en kassa, beräknad för sådana oförutsedda likvider. Svårigheten härvid skulle likväl för afdelningskontoren kunna i väsentligaste mån afhjelpas, utan att den genom nuvarande reglementsbestämmelse afsedda bekvämligheten i penningomsättningen i afsevärd mån inskränktes, om de egde rätt att för mötande af dylik utbetalning vid fall af behof å beloppet i fråga utställa postvexel, som af telegrammottagaren torde kunna i de flesta fall utan olägenhet användas.

Fullmäktige hafva därför, hellre än att föreslå begränsning i det belopp, som må på dylikt sätt utbetalas, hemställt om ett tillägg till ifrågasvarande reglementsbestämmelse i ofvan angifna syfte; och får utskottet med anledning häraf och med anslutning till fullmäktiges i ämnet gjorda framställning hemställa,

3:o) att § 21 mom. 2 i reglementet må erhålla följande lydelse:

Nuvarande lydelse:

Likaledes må i hvarje af riksbankens kontor penningar kunna insättas och ett deremot svarande belopp efter telegram af det kontor, der insättningen egt rum, utaf hvilket som helst annat riksbankens kontor till vederbörande i behörig ordning utbetalas; egande fullmäktige genom meddelade särskilda föreskrifter bestämma de afgifter och de vilkor i öfrigt, som med hänsyn till riksbankens säkerhet kunna pröfvas för åtnjutande af omförmälda rättighet erforderliga.

Föreslagen lydelse:

Likaledes må i hvarje af riksbankens kontor penningar kunna insättas och ett deremot svarande belopp efter telegram af det kontor, der insättningen egt rum, af hvilket som helst annat riksbankens kontor till vederbörande i behörig ordning utbetalas, dock med rättighet för det senare kontoret att, om svårighet möter för beloppets utbetalande i reda penningar, å det samma utfärda postvexel att inlösas vid hufvudkontoret, och ega fullmäktige etc. (lika).

Beträffande nu gällande bestämmelser angående mottagande i riksbanken af s. k. öppna deposita hafva fullmäktige anført:

»I fråga om vilkoren för emottagande till förvar i riksbanken af värdepapper är i § 22 mom. 4 af bankoreglementet stadgadt, att förvaringsafgiften för sådana utgör för år räknadt en krona för hvarje tusental kronor af papperens i beviset upptagna värde i rikets mynt, med fullmäktige lemnad rätt att beträffande större depositioner, som utgöras af ett jmförelsevis mindre antal papper, medgifva nedsättning i nämnda afgift.

Ansökningarna om sådan nedsättning hafva på senare tiden blifvit allt talrikare. I afseende härå meddelas följande siffror.

Af de 34,707 st. värdepapper, som, omfattande 542 st. depositioner, voro den 31 sistlidne december i riksbanken deponerade, tillhörde 56 st. med 18,854 värdepapper å tillsammans kronor 38,304,117: 24 postsparbanken, då sålunda 484 depositioner med 15,853 värdehandlingar å 20,911,248: 07 egdes af allmänheten. För dessa sistnämnda voro afgifterna nedsatta till 75 öre per 1,000 för 5 st. depositioner, till 60 öre för 7 och till 50 öre för 32 st., omfattande ett sammanlagdt belopp af kronor 5,735,000, hvartill komma ej mindre än 14 st. depositioner å tillsammans omkring

1,666,000 kronor, för hvilka fullmäktige under innevarande år ansett sig böra lemna nedsättning i förvaringsavgiften med 50 % under den i regel fastställda. Under 50 öre var nedsättning beviljad blott för en deposition å 200,000 kronor och för en år 25,000 kronor. Af dessa två har den förra, för hvilken debiterats afgift af 40 öre, under innevarande år återtagits, så att blott den senare med en afgift af 25 öre per 1,000 och bestående af ett förvaringsbevis, tillhörigt en välgörenhetsinrättning, återstår af depositioner med afgift lägre än efter 50 öre per 1,000 kronor.

Allmänhetens anspråk härutinnan hafva också ett bestämdt stöd i den omständigheten, att avgiften för dylika depositioner i andra härvarande penninganstalter är lägre än den i riksbanken gällande, för att ej tala om förhållandena i utlandet, der, exempelvis i de stora bankerna i Köpenhamn, Berlin och Paris, taxan är vida billigare. Då riksbankens ifrågasvarande depositionsrörelse uppenbarligen är anordnad för att allmänheten må kunna icke blott med erforderlig trygghet, utan ock för ringa kostnad få i allmänt förvar nedsätta värdepapper, synes det vara för främjande af det afsedda ändamålet af behovet påkalladt, att avgiften nedsättes. En sådan nedsättning skulle visserligen medföra afsevärd minskning i riksbankens inkomst af rörelsen, men det bör å andra sidan kunna påräknas, att allmänheten i större utsträckning än förr anlitar riksbanken i det nu ifrågasvarande hänscendet, och om äfven den härigenom vunna ökning icke skulle motsvara minskningen i inkomst, lär det icke böra utgöra hinder för riksbanken att tillmötesgå en i sig sjelf billig fordran från allmänhetens sida.

Af hvad ofvan blifvit meddeladt, synes framgå, att 50 öre per 1,000 är den afgift, som skäligen kan fastställas såsom den normala. Dock torde i ett eller annat fall undantag derifrån kunna göras, så att avgiften blir något lägre, hvarför den nu fullmäktige medgifna rätten till nedsättning synes böra kvarstå, om den ock efter den betydliga nedsättningen af den i regeln gällande avgiften icke torde komma att annat än mera sällan tillämpas.

Att ett minimum af afgift emellertid fastställes, synes deremot lämpligt, och kan det med fullt skäl fixeras till 2 kronor.»

Då, genom hvad fullmäktige sålunda anfört och bankoutskottet sjelft funnit vid tagen del af fullmäktiges protokoll rörande dylika ärenden, behovet och lämpligheten af en förändring i den af fullmäktige angifna riktning synes utskottet vara ådagalagda, föranlåtes utskottet hemställa,

4:o) att andra punkten i § 22 mom. 4 i bankoreglementet må erhålla följande lydelse:

Nuvarande lydelse:

Denna afgift utgör för år räknadt en krona för hvarje tusental kronor af papperens eller myntens i beviset upptagna värde i rikets mynt, hvarvid del af tusental beräknas såsom helt.

Föreslagen lydelse:

Denna afgift utgör, för år räknadt, femtio öre för hvarje tusental kronor af papperens eller myntens i beviset upptagna värde i rikets mynt, hvarvid del af tusental beräknas såsom helt. Dock må afgiften för hvarje särskild deposition i intet fall understiga 2 kronor för år räknadt.

Med anledning deraf. att jemlikt 1895 års riksdagsbeslut under innevarande år öppnats ett nytt afdelningskontor af riksbanken i Umeå för Vesterbottens län, erfordras i § 25 af bankoreglementet, hvari riksbankens afdelningskontor och deras distrikt uppräknas, komplettering af samma § så, att det nya kontoret der kommer att omnämnas; och får på grund häraf utskottet hemställa,

5:o) att § 25 mom. 1 i bankoreglementet må affattas sålunda:

Riksbankens utlåningsrörelse drifves — — — (lika)
 — — — Vermlands län; genom *afdelningskontoret i Luleå* för Norrbottens län; genom *afdelningskontoret i Umeå* för Vesterbottens län; genom *afdelningskontoret i Vexjö* för Kronobergs och Blekinge län; genom *afdelningskontoret i Visby* för Gotlands län; genom *afdelningskontoret i Örebro* för Örebro län samt genom *afdelningskontoret i Östersund* för Jemtlands län; under iakttagande i afseende å kontoren i Kalmar, Karlstad, Hernösand, Falun, Örebro och Umeå af de vilkor och bestämmelser beträffande lånerörelsen, hvilka fullmäktige, enligt vid dessa kontors inrättande lemnadt särskildt bemyndigande af 1887, 1889, 1890, 1891, 1893 och 1895 årens Riksdagar ega föreskrifva.

Vidare och under förutsättning att hvad utskottet i utlåtande n:o 14 hemställt i fråga om inrättande under år 1897 af nya riksbankskontor, vinner Riksdagens godkännande, hemställer utskottet,

6:o) att till § 25 mom. 1 i bankoreglementet må fogas en så lydande not:

Förestående distriktsindelning kommer i och med öppnandet af de utaf 1896 års Riksdag beslutade afdelningskontoren i Linköping och Mariestad att undergå den förändring, som af stadgandena i slutet af detta reglemente föranledes.

I ofvanberörda af herr *Lundell* inom *Andra Kammar*en väckta motion (n:o 136) har föreslagits, att § 32 mom. 2 i bankoreglementet, som nu innehåller bestämmelse derom, att afbetalningslån skola återbetalas medelst erläggande hvar sjetten månad efter utlåningsdagen af en femtedel af lånebeloppet, måtte erhålla följande ändrade lydelse:

Lånen återbetalas medelst erläggande hvar sjetten månad efter utlåningsdagen af minst en tiondedel utaf lånebeloppet jemte upplupen ränta, vid äfventyr, om sådant försummas, att hela den obetalda delen af lånet varder till betalning förfallen.

Liknande förslag, genom hvilka afbetalningslånen skulle komma att blifva utestående i fem i stället för två och ett halft år, hafva vid riksdagarne åren 1890 och 1891 samt 1892, 1893 och 1895 varit föremål för behandling, men hittills hvarje gång af bankoutskottet afstyrkts och ej heller af Riksdagen godkänts.

1895 års Riksdags bankoutskott yttrade med anledning af då föreliggande förslag i ämnet:

»Utskottet kan icke finna, att, sedan frågan senast förelegat till pröfning, några nya skäl tillkommit, hvilka kunna anses innefatta giltig anledning för utskottet att frångå sin, hufvudsakligen på de af bankofullmäktiges flertal anförda grunder, förut uttalade mening derom, att en utsträckning af tiden för afbetalningslånen återgåldande icke kan vara lämplig. Ihågkommas bör ock, att, enligt hvad inom utskottet framhållits, sparbanker och andra penningförvaltande inrättningar i ökad omfång sysselsätta sig med utlåning af penningar med afbetalning af en tiondedel hvar sjetten eller tolfte månad, så att jordbrukares, näringsidkares och andras behof i den vägen derigenom ganska väl tillgodoses.

Härtill vill utskottet lägga äfven det skäl, att det belopp af riksbankens fonder, som får bindas i dylik utlåning, torde böra vara bestämdt genom en lag och icke vara beroende af en föreskrift endast i bankoreglementet, och äfven ur den synpunkten kan det under afvaktan af ett förslag från Kongl. Maj:t rörande omorganisation af riksbanken icke vara lämpligt att nu vidtaga någon ändring i de för afbetalningslånen gällande föreskrifter.»

Dessa skäl synas utskottet hafva vunnit ökad giltighet, sedan till innevarande års Riksdag aflåtits en kongl. proposition angående de ändringar i regeringsformen och riksdagsordningen, som Kongl. Maj:t funnit nödiga för att till en kommande Riksdag bana väg för förslag till lag för Sveriges riksbank, hvilken derigenom skulle erhålla rätt att ensam utgifva sedlar och i sammanhang dermed få en förändrad verksamhet mot hvad den nu har. Ofvanberörda kongl. proposition, som vid behandlingen hos kamrarna gifvit anledning till skiljaktiga beslut, är ännu icke af årets Riksdag slutbehandlad. Men, om den skulle föranleda till ett sammanstående beslut i båda kamrarna, som Kongl. Maj:t kan godkänna, torde den tid vara nära för handen, då de bestämmelser, å hvilka utskottet syftade i sitt ofvanberörda utlåtande af år 1895, få sin plats i en lag. I afbidan å denna synes det utskottet icke vara lämpligt att nu företaga sådan ändring i bestämmelserna om afbetalningslån, som motionären föreslagit, hvadan utskottet hemställer,

7:o) att herr Lundells ifrågavarande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

I afseende å villkoren för utlåning från riksbanken är i § 29 bestämdt, att af lånesökande skall afgifvas förbindelse, åtföljd af antingen löpande forskrifning eller accepterad invisning, motsvarande minst hela det sökta lånebeloppet; eller ock aktier, publika papper eller andra hypotek, som vederbörande styrelse anser innefatta fullkomlig säkerhet för det sökta lånet.

Härvid har riksbanken naturligtvis bort iakttaga, att hypotek, som i sjelfva verket utgör sökandens egen förbindelse, ej godkännes. Så riktig den nu anförda bestämmelsen än i allmänhet är, finnes dock fall, der lånesökandens egen förbindelse, affattad i ena eller andra formen, kan anses innefatta fullt betryggande säkerhet. Sådant är — enligt fullmäktiges framställning — vanligen förhållandet, när lån sökes af kommun eller

samfällighet, sådan som t. ex. ett läns brandstodsbolag eller förening med kommunalt ändamål och garanterade bidrag eller direktion, som har att ombesörja arbetsföretag, för hvilket medel med full visshet äro att tillgå inom kortare tid. Oftast lär det icke vara behöfligt att affordra sådan lånesökande, utom behörig förbindelse, särskildt hypotek eller att i stället mottaga en ordförandes eller direktionsledamots förskrifning med hypotek af kommunens eller korporationens förbindelse. Pröfningen af den säkerhet, som i hvarje särskildt dylikt fall erbjudes, bör, enligt fullmäktiges mening, icke möta sådana svårigheter, att den ej kan öfverlemnas åt fullmäktige.

Med anslutning härtill och i öfverensstämmelse med hvad fullmäktige föreslagit, föränlåtes utskottet hemställa,

8:o) att till nedannämnda §§ i bankoreglementet må fogas följande tilläggsbestämmelser,

a) till § 29 mom. 1:

Såsom säkerhet för försträckning, hvilken lemnas till kommun eller med sådan jemförlig samfällighet, kan dock efter fullmäktiges eller vederbörande styrelses pröfning godkännas låntagarens egen förbindelse utan sådant hypotek, som här ofvan stadgas;

b) till § 31 mom. 1:

I fråga om kreditiv åt kommun eller dermed jemförlig samfällighet gälle, hvad i § 29 mom. 1 är stadgad;

c) till § 32 mom. 1:

I afseende å lån till kommun eller dermed jemförlig samfällighet gälle, hvad i § 29 mom. 1 är stadgad.

För den händelse Riksdagen bifaller hvad utskottet i sitt utlåtande n:o 14 hemställt i fråga om inrättande under år 1897 af nya afdelningskontor af riksbanken, erfordras särskilda bestämmelser med anledning af det bemyndigande, som enligt utskottets förslag skulle åt fullmäktige lemnas att föreskrifva vilkor och bestämmelser för de föreslagna kontorens rörelse och förvaltning.

Af denna anledning föränlåtes utskottet hemställa,

9:o) att i slutet af bankoreglementet må införas följande stadgande:

Vid 1896 års Riksdag har tillika beslutits:

a) att under loppet af år 1897 skola inrättas *dels* i Linköping för Östergötlands län och Kalmar läns norra landstingsområde med undantag af Aspelands härad, som förlägges till området för afdelningskontoret i Kalmar, ett afdelningskontor af riksbanken och *dels* i Mariestad för Skaraborgs län eller den del deraf, fullmäktige ega bestämman, likaledes ett afdelningskontor af riksbanken under de vilkor och bestämmelser med afseende på kontorens rörelse och förvaltning, som bankofullmäktige ega föreskrifva;

b) att det må ankomma på fullmäktige att till bedrifvande af kontorens lånerörelse anvisa de belopp, fullmäktige må finna lämpliga; och

c) att fullmäktige tills vidare och intill dess Riksdagen annorlunda besluter, må ej mindre bestämman af huru stort antal ledamöter styrelserna för afdelningskontoren i Linköping och Mariestad skola utgöras, än äfven utse dessa ledamöter, förordna om styrelsernas verksamhet och sättet för dennas utöfvande samt bestämman arfvoden för styrelserna, äfvensom besluta om tjänstemännens antagande, göromål och aflöning samt i öfrigt vidtaga alla erforderliga åtgärder för kontorens öppnande.

Stockholm den 4 maj 1896.

På bankoutskottets vägnar:

O. R. THEMPTANDER.
